

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Profesní komory – nejvýraznější složka zájmové samosprávy

Professional Chambers – the Most Distinctive Part of the Self-Government

Student: Hana Hettenbergerová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Milan Gryga

Ostrava 2011

Zadání bakalářské práce

Student: **Hana Hettenbergerová**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208R011 Ekonomika a právo v podnikání
Téma: **Profesní komory - nejvýraznější složka zájmové samosprávy**
Professional Chambers - the Most Distinctive Part of the Self-Government

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika zájmové samosprávy a její znaky
3. Nástin vzniku a vývoje zájmové samosprávy
4. Profesní samospráva a její členění
5. Fungování jednotlivých profesních komor a jejich srovnání
6. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

FIALA, J.; MATES, P. *Komory podnikatelů a komory svobodných povolání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 197 s. ISBN 80-210-0983-7.

KOUDELKA, Z. *Samospráva*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5.

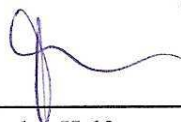
SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Milan Gryga**

Datum zadání: 26.11.2010

Datum odevzdání: 11.05.2011

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně a uvedla jsem veškerou použitou literaturu a další prameny.“

V Ostravě dne 9.5.2011

.....

Hana Hettenbergerová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Milanu Grygovi za vstřícný přístup, věcné připomínky a poskytnutí cenných rad při zpracování této práce.

Děkuji také své rodině a přátelům za podporu, kterou mi projevovali nejen při psaní bakalářské práce, ale i v průběhu mého dosavadního studia.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Charakteristika zájmové samosprávy a její znaky.....	3
2.1	Definice samosprávy.....	3
2.1.1	Prvky a znaky samosprávy.....	6
2.1.2	Členění samosprávy.....	7
2.2	Zájmová samospráva.....	8
2.2.1	Specifické rysy zájmové samosprávy.....	8
2.2.2	Klasifikace zájmové samosprávy.....	10
3	Profesní samospráva a její členění.....	12
3.1	Pojmové vymezení profesní komory.....	12
3.2	Komory s povinným členstvím.....	14
3.2.1	Osobní působnost.....	16
3.2.2	Územní působnost.....	16
3.2.3	Věcná působnost.....	17
3.3	Komory s nepovinným členstvím.....	17
4	Nástin vzniku a vývoje profesní samosprávy.....	19
4.1	Vývoj profesních komor.....	19
4.1.1	Vývoj samosprávy advokacie.....	21
4.2	Vývoj hospodářských komor.....	23
5	Fungování jednotlivých profesních komor a jejich srovnání.....	25
5.1	Činnost jednotlivých komor.....	25

5.1.1	Působnost profesních komor.....	25
5.1.2	Působnost hospodářských komor.....	29
5.2	Organizační uspořádání komor.....	31
5.3	Členství v komorách.....	32
5.3.1	Povinné členství.....	32
5.3.2	Nepovinné členství.....	34
5.4	Stavovské předpisy.....	35
6	Závěr.....	39
	Seznam použité literatury a pramenů.....	41
	Seznam použitých zkratek.....	44
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce.....	45
	Seznam příloh.....	46
	Příloha č. 1: Loga jednotlivých komor a odkazy na jejich internetové stránky	
	Příloha č. 2: Stavovské předpisy vybraných profesních komor:	
	Příloha č. 2a: Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky	
	Příloha č. 2b: Stavovský předpis České lékařské komory	

1 Úvod

Samosprávu lze považovat za významný prvek a podstatnou náležitost demokratického právního státu, neboť v rámci dělby moci ve státě zajišťuje decentralizaci výkonu veřejné správy, nbl. omezuje centrální statní moc, a zabraňuje jejímu možnému zneužití. Bezesporu nezastupitelnou složkou demokracie je samospráva, zahrnující včetně územní samosprávy i samosprávu zájmovou.

Zájmová samospráva není, v porovnání se samosprávou územní, v odborné literatuře zpracována důkladně, přestože je její povaha neméně významná. Důležitosti zájmové samosprávy by mělo odpovídat i pevnější ústavní zakotvení, které je však velmi chabé. V Ústavě České republiky je existence územní samosprávy garantována,¹ přitom zájmová samospráva zde není vůbec zmíněna. Absence zakotvení zájmové samosprávy z ústavního hlediska však neznamena její neústavnost. Slabou ústavní oporu zájmové samosprávy lze nalézt v preambuli Listiny základních práv a svobod, kde je poukazováno na „*samosprávné tradice našich národů*“.² Z historických reálií vyplývá, že tyto značné samosprávné tradice Čechů, Moravanů a Slezanů zahrnují vedle územní samosprávy i samosprávu zájmovou (profesní a vysokoškolská samospráva).

Z důvodu nedostatečné teoretické propracovanosti zájmové samosprávy v odborné literatuře jsem se rozhodla si vybrat tohle zajímavé téma pro svou bakalářskou práci.

Cílem této bakalářské práce je poskytnout čtenáři ucelený náhled do jedné z oblastí zájmové samosprávy, a to do samosprávy profesní, výrazné problematikou profesních komor.

Vzhledem k čistě teoretické povaze tématu bakalářské práce jsem zvolila pro postup psaní metody abstrakce a dedukce. Prostřednictvím zmíněných metod lze celou práci logicky uspořádat a vstěpit jí souhrnnou výpovědní hodnotu o tématu. Pečlivým výběrem odborné literatury a zpracováním poznatků z ní získaných jsem se snažila dostatečně vyčerpat obsah zvoleného tématu práce.

¹ Územní samosprávě je věnován čl. 8 a hlava sedmá zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

² Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Bakalářská práce je svou strukturou členěna do čtyř kapitol. Úvodní kapitola s názvem *Charakteristika zájmové samosprávy a její znaky* se zprvu zabývá definováním pojmu a znaků samosprávy, dále charakterizuje zájmovou samosprávu prostřednictvím jejích specifických rysů, a obecně ji klasifikuje.

Plynule navazující kapitola (*Profesní samospráva a její členění*) se již pečlivě věnuje tématu této práce - profesní samosprávě. Obsahuje pojmové vymezení profesní komory a přehledné členění profesní samosprávy na komory s povinným a nepovinným členstvím.

V kapitole *Nástin vzniku a vývoje profesní samosprávy* je chronologicky popsán vývoj profesních a hospodářských komor na našem území. Samostatná podkapitola se blíže zabývá vývojem samosprávy advokacie.

Závěrečná kapitola nese název *Fungování jednotlivých profesních komor a jejich srovnání*. Kapitola podává přehled o činnosti jednotlivých komor a o jejich orgánech. Je zde také objasněn princip povinného či nepovinného členství v komorách, a osvětlena povaha a závaznost stavovských předpisů (Příloha č. 2 obsahuje vzorový stavovský předpis Exekutorské komory České republiky a České lékařské komory).

Vedle profesní samosprávy reprezentuje zájmovou samosprávu také samospráva vysokých škol. Problematika vysokoškolské samosprávy je neméně zajímavé téma, avšak z rozsahových důvodů, a vzhledem k tématu práce, se jí tato práce věnuje jen okrajově.

Má bakalářská práce může posloužit zainteresovaným osobám jako podklad pro vytvoření si souhrnného povědomí o zájmové, resp. profesní samosprávě.

2 Charakteristika zájmové samosprávy a její znaky

Zájmová samospráva, jako součást veřejné správy, má na našem území hojnou tradici. Tvoří ji profesní samospráva reprezentována komorami s povinným a nepovinným členstvím, a vysokoškolská samospráva, která je plně realizována na veřejných vysokých školách a v uzpůsobené podobě na státních a soukromých vysokých školách.

Podstatou zájmové samosprávy je její personální základ na osobách, které sdružuje stejný zájem. Pro zájmovou samosprávu jsou význačná určitá specifika, která ji odlišují od samosprávy územní.

Pro úplnost vymezení *zájmové samosprávy* je zprvu nutné se blíže seznámit s pojmem *samospráva*.

2.1 Definice samosprávy

Veřejná moc v ČR je vykonávána subjekty veřejné správy, kterou tvoří dvě důležité složky – státní správa a samospráva.³ Zásadní rozdíl mezi složkami veřejné správy je v povaze nositele veřejné moci. Státní správu zabezpečuje stát, resp. stát prostřednictvím státních orgánů; samospráva je uskutečňování veřejné moci veřejnoprávními subjekty nestátního charakteru, tzv. veřejnoprávními korporacemi,⁴ na základě zákonné delegace. Samospráva je tedy vykonávána samostatně v kompetencích samosprávných subjektů, ovšem na základě zákonných předpisů a pod státním dozorem.

V rámci principu subsidiarity ve veřejné správě stát přenechává část své moci samosprávě (územní či zájmové) a tím posiluje teorii dělby moci ve státě z vertikálního hlediska. Zajištěna je i decentralizace státní správy tím, že samospráva zabraňuje

³ V některých literaturách se místo zmíněného dělení veřejné správy vyskytuje dělení na státní správu, samosprávu a ostatní (zbytkovou) veřejnou správu (např. SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9. S. 19.).

⁴ Nutno brát v potaz, že stát je také veřejnoprávní korporací, a to územní. Zmíněnými veřejnoprávními korporacemi se tedy rozumí samosprávné korporace odlišné od státu, které se označují veřejnoprávní korporace (PRŮCHA, P. Správní právo: obecná část. 7. dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Masarykova univerzita; Brno: Doplněk, 2007. 418 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-4276-6 (Masarykova univerzita); ISBN 978-80-7239-207-0 (Doplněk). S. 57.)

kumulaci moci v jediném mocenském centru, nbl. vzniku absolutní moci, a jejímu možnému zneužití. Přenesení určitých veřejných záležitostí mimo oblast státní správy a jejich svěřením do vlastní (samostatné či samosprávné) působnosti subjektům samosprávy, má za následek ulehčení financování této oblasti státní pokladnou. Stát nemusí budovat místní orgány státní správy tam, kde již fungují orgány samosprávy.

Odborná literatura skýtá množstvím nejrozličnějších *definic* samosprávy. Některé z nich si přiblížíme. K. Bertelmann rozumí samosprávou suverénní společnost občanů, kterou označuje jako politická správa země občany samými. Samospráva podle něj rozšiřuje, zreálnuje a zkonkrétnuje demokracii, a je výrazem přirozené decentralizace veřejné moci.⁵

Stát je základem samosprávy. Existence státu bez samosprávy je reálná, ale samospráva by bez státu existovat nemohla, protože je jeho součástí. Z. Koudelka považuje samosprávu za konkurenční subjekt vůči státu. Tato konkurence mezi nositeli veřejné moci posiluje dělbu moci ve státě, čím je zajištěna její separace a znemožněno její zneužití. Samosprávu vykonávají veřejnoprávní korporace vlastním jménem, vlastními prostředky a na vlastní odpovědnost. Tvzení, že „*samospráva vede k pluralitě moci a tím zabezpečuje větší svobodu jedince*“,⁶ jde bezpochyby ruku v ruce s ochranou demokracie ve státě.

P. Průcha je jeden z autorů, který pojímá samosprávu z politického a právního hlediska. Politická teorie samosprávy ji vymezuje jako formu výkonu veřejné správy občany. Z právního pohledu na pojem samosprávy je samospráva uskutečňována veřejnoprávními subjekty korporativního charakteru, odlišnými od státu, ale státem aprobovanými. Společně se státní správou realizuje samospráva výkon veřejných záležitostí, a to svými subjekty a prostředky nestátního charakteru. Samospráva tak disponuje vlastní samosprávnou mocí.⁷

⁵ BERTELMANN, K. Samospráva a sebespráva. Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva, 2000, roč. 139, č. 6, s. 585-640. ISSN 0231-6625. S. 590n.

⁶ KOUDEKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 24.

⁷ PRŮCHA, P. Správní právo: obecná část. 7. dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Masarykova univerzita; Brno: Doplněk, 2007. 418 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-4276-6 (Masarykova univerzita); ISBN 978-80-7239-207-0 (Doplněk). S. 64n.

D. Hendrychem je samospráva charakterizována jednoduše z pohledu organizace veřejné správy jako ta její složka, na kterou je delegována část veřejné moci a je jí zcela svěřena do samostatné odpovědnosti.⁸

Zcela nejjednodušeji a nejobecněji chápe samosprávu V. Sládeček. Podle něj je samospráva poměrně nezávislá správa vlastních záležitostí, která se ovšem vyznačuje nějakým veřejným prvkem (zájmem).⁹

P. Zářecký přistupuje k definování samosprávy prostřednictvím jejích aspektů, když konstatuje, že samospráva je příznačně „*multidimenzionálním pojmem s aspekty politickými, právními, ekonomickými, sociologickými, sociálně psychologickými i organizačně institucionálními.*“¹⁰

- Politickým aspektem samosprávy je její samosprávná moc, kterou vykonává svěřené záležitosti. Východiskem tohoto aspektu je rys politiky, jakožto formy realizace moci.
- Právní aspekt zahrnuje podobu zakotvení samosprávy. Respektuje-li společnost samosprávu jako přirozenoprávní kategorii veřejné správy, vyskytuje se v právním systému formulace samosprávy jako souboru přirozených práv a oprávnění samosprávných společenství. Vnímá-li však společnost samosprávu jako projev jejího odvození od jiné moci, jejím právním vyjádřením je přenos působnosti.
- Ekonomický aspekt se vyznačuje mírou ekonomické samostatnosti samosprávného společenství na základě jeho ekonomických aktivit - zvláště tvorba, obnova a čerpání zdrojů.
- Sociologický aspekt samosprávy vyjadřuje tu skutečnost, že subjekt samosprávy je vždy společenstvím lidí, tedy sociální skupinou, která má své vnitřní sociální vztahy, vnější sociální funkce a sdílené sociální hodnoty.

⁸ HENDRYCH, D. Správní věda: teorie veřejné správy. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 231 s. ISBN 978-80-7357-458-1. S. 148.

⁹ SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9. S. 297n.

¹⁰ ZÁŘECKÝ, P. O samosprávě. Správní právo: odborný časopis pro oblast státní správy a správního práva, 1997, roč. 30, č. 6, s. 321-338. ISSN 0139-6005. S. 322n.

- Sociálně psychologický aspekt se projevuje buď skupinovou identifikací, která vytváří kolektivní povědomí samosprávného společenství, nebo identifikací jedince se společenstvím jako projev sounáležitosti se skupinou.
- Organizačně institucionální aspekt samosprávy vytváří strukturu všech předešlých aspektů.

2.1.1 Prvky a znaky samosprávy

Pro obsahové vymezení pojmu samosprávy existuje v odborné literatuře nesčetné množství pojetí a definic, z nichž každá nahlíží na samosprávu z jiného úhlu. Vedle výše uvedených definic je vhodné se zaměřit také na základní prvky a znaky samosprávy, které ji charakterizují.

Podle Z. Koudelky se samospráva vyznačuje několika *prvky*:¹¹

- územím (obec, kraj) nebo lidskou činností (např. advokacie, auditorství),
- osobami spravovanými samosprávou (územní - obyvatelé obce a kraje, zájmové – advokáti, auditoři aj.),
- povahou samosprávy jako právnické osoby se soustavou svých samosprávných orgánů (např. Česká advokátní komora se Sněmem a Představenstvem). Jakožto právnické osobě náleží samosprávě základní práva, obecně přiznávána právnickým osobám (např. vlastnictví),
- hospodařením s vlastními rozpočtovými prostředky,
- vlastní primární právní normotvorbou (vzhledem k absenci přímého ústavního zakotvení zájmové samosprávy; oblast územní samosprávy musí respektovat obecnou úpravu Ústavy, ale lze tvořit zákony, týkající se této oblasti),
- vlastním výkonem veřejné správy.

¹¹ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 21.

Mezi základní, charakteristické *znaky* samosprávy patří:¹²

- pojetí samosprávy jako výraz decentralizace státní správy (pluralita moci), zajišťující demokracii ve státě a zamezující zneužití absolutní moci,
- princip subsidiarity, kdy dochází k zákonné delegaci výkonu určitých státních záležitostí na subjekty samosprávy – veřejnoprávní korporace,
- poměrně nezávislé samosprávné orgány na jiných orgánech státu, jejichž činnost ovšem podléhá státnímu doзору (správní úřady, soudní přezkum),
- výkon samosprávy veřejnoprávními korporacemi nestátního charakteru, které mají k dispozici majetek, vlastní rozpočet a samostatně hospodaří s příjmy a výdaji,
- původ příjmů samosprávy je jednak z vlastních soukromoprávních aktivit nebo z veřejnoprávních zdrojů; u zájmové samosprávy jsou základem příjmů členské příspěvky,
- a některé další znaky, které jsou ovšem typické pro jednotlivé formy samosprávy.

2.1.2 Členění samosprávy

Předmětem samosprávy, jak již bylo výše uvedeno, je správa státem delegované části veřejných věcí na územní úrovni nebo v souvislosti s výkonem „svobodného“ povolání. Vzhledem k tomu je samospráva v odborné literatuře zpravidla členěna podle její působnosti na dvě formy - samosprávu územní a zájmovou.¹³

Územní samospráva je vázána na územní členění státu, jehož strukturu tvoří územní samosprávné celky, což jsou územní společenství občanů s právem na samosprávu,

¹² SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9. S. 298n.

¹³ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 20. Odlišně rozeznává V. Sládeček členění samosprávy na územní, zájmovou a ostatní samosprávu. Dle jeho členění zájmová samospráva zahrnuje jen profesní komory a ostatní samosprávu reprezentuje školská a vysokoškolská samospráva (SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9. S. 292, 323n.).

vlastním majetkem a rozpočtovým hospodařením. Základní územní samosprávné celky ČR jsou obce, a za vyšší územní samosprávné celky jsou považovány kraje. Příslušnost občanů k územnímu samosprávnému společenství je dána například místem narození, trvalým nebo přechodným bydlištěm apod.

Zájmová samospráva je kategorií samosprávy, která souvisí s existencí určitého zájmu a s výkonem povolání. Zájmová samospráva se dále dělí na samosprávu profesní a samosprávu vysokých škol. Profesní samospráva je reprezentována komorami s povinným a nepovinným členstvím. O samosprávě zájmové podrobněji v následující podkapitole. Profesní samosprávě se pak věnují zbývající kapitoly této bakalářské práce.

2.2 Zájmová samospráva

V právní literatuře, týkající se samosprávy, se často pro označení zájmové samosprávy používá zaměnitelně pojem profesní samospráva. Jinde se pod profesní samosprávou rozumí jen samospráva profesních komor, a zájmová samospráva, jako širší pojem, zahrnuje profesní samosprávu a současně i vysokoškolskou samosprávu. Lze se také setkat s negativním vymezením pojmu zájmové samosprávy, a to samospráva neúzemní.¹⁴

V této podkapitole používáme zájmovou samosprávu jako pojem zahrnující profesní samosprávu a také samosprávu vysokých škol.

2.2.1 Specifické rysy zájmové samosprávy

Zájmovou samosprávu jsme, v obecném slova smyslu, dostatečně vymezili prostřednictvím definic a znaků samosprávy. Nyní se zaměříme na specifické rysy, které zájmovou samosprávu odlišují od samosprávy územní.

Z. Koudelka zmiňuje čtyři *základy* zájmové samosprávy, které ji charakterizují.¹⁵

- Zákonný základ jejího zřízení. Subjekty vlastní zájmové samosprávě,

¹⁴ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 339.

¹⁵ Tamtéž, s. 339n.

tzv. veřejnoprávní korporace, jsou současně zřízeny zákonem a aprobovány státem. Výjimku tvoří soukromé vysoké školy – právnické osoby zřízeny zákonem na základě soukromé iniciativy a schváleny státem.

- Právní základ. Právní subjektivita je vlastní všem subjektům veřejné samosprávy, s výjimkou státních vysokých škol. Subjekty zájmové samosprávy mají také možnost regulovat svými předpisy chování svých podrobených občanů.
- Ekonomický základ zájmové samosprávy charakterizuje vlastní majetek a rozpočtové hospodaření subjektů.
- Osobní základ. Zájmová samospráva se týká především fyzických osob, které jsou v její působnosti, podílejí se na realizaci určitého svého zájmu.

V. Sládeček poukazuje na vhodnost vymezení *specifických rysů* zájmové, resp. profesní samosprávy,¹⁶ namísto tvorby definic. Typickým rysem zájmové samosprávy je určitá exkluzivita osobního základu zájmové korporace. Zmíněná exkluzivita spočívá ve volném jednání uchazečů o členství v zájmové korporaci. Formální žádost uchazeče o členství je následně uznána či zamítnuta příslušným orgánem.

Výkon příslušného povolání je, v naprosté většině, podmíněn zákonem daným povinným, nbl. nuceným členstvím v komoře. S členstvím v komoře je také spojena povinnost platit pravidelné členské příspěvky.

Pro získání členství v zájmové korporaci je však vyžadováno splnění stanovených podmínek, které zahrnují vykonání speciálních profesních zkoušek, dosažení určitého, nejčastěji vysokoškolského vzdělání a absolvování požadované praxe.

Činnost profesních komor a jejich členů je vázána zákonem a dále vlastními interními předpisy, tzv. stavovskými předpisy.

Profesní komory se vyznačují kontrolní a kárnou pravomocí. S těmito mocenskými oprávněními souvisí dohled orgánů komory na výkon samosprávy komor.

¹⁶ SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9. S. 315n.

2.2.2 Klasifikace zájmové samosprávy

Jak již bylo řečeno výše, zájmovou samosprávu tvoří profesní samospráva a samospráva vysokých škol.

Profesní samospráva je reprezentována profesními komorami s povinným členstvím a (hospodářskými) komorami s nepovinným členstvím. Profesní samosprávě se podrobně věnují následující kapitoly této práce.

*Vysokoškolská samospráva*¹⁷ je někdy řazena, společně se školskou samosprávou, do tzv. ostatní samosprávy. Tato forma samosprávy je plně realizována na veřejných vysokých školách a v uzpůsobené podobě na státních a soukromých vysokých školách. Vysokoškolskou samosprávu upravuje Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, avšak týká se jen veřejných vysokých škol.

Vysokoškolskou samosprávu, jako složku zájmové samosprávy, definujeme existencí určujícího zájmu jedince a tím je získat vysokoškolské vzdělání v určitém oboru.¹⁸

Samospráva vysokých škol se zásadně odlišuje od územní i profesní samosprávy povahou svého subjektu. Subjekt vlastní vysokoškolské samosprávě nemá povahu veřejnoprávní korporace, ale je z větší části nesamosprávným subjektem práva, který podléhá výkonu státní správy a v některých záležitostech i samosprávy. Jedná se tedy o instituce smíšeného charakteru – částečně samosprávné a částečně nesamosprávné.

Vysokoškolská samospráva má své historické kořeny již ve středověku. Samosprávné korporace – univerzity měly svou právní subjektivitu i vlastní soudní pravomoc, a disponovaly i svými vlastními statky. Univerzity byly lokalizovány na pozemcích církve, takže podléhaly jejímu doзору. První česká univerzita na našem území byla založena r. 1348 v Praze.

Vysokoškolské samosprávě jsou podrobeni akademičtí pracovníci a studenti, souhrnně příslušníci akademické obce.

¹⁷ Vysokoškolská samospráva je někdy nazývána akademickou samosprávou.

¹⁸ KOUDELKA, Z. Právní předpisy samosprávy. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2008. 346 s. ISBN 978-80-7201-690-7. S. 300.

Veřejné vysoké školy mají své samosprávné, akademické orgány, prostřednictvím kterých realizují výkon svých záležitostí. Mezi tyto orgány patří:¹⁹

- akademický senát,
- děkan,
- rektor,
- vědecká (umělecká, akademická) rada,
- disciplinární komise.

Veřejné vysoké školy vydávají své vnitřní předpisy, které nemají povahu právních předpisů. Podmínkou pro platnost akademickým senátem schválených předpisů je jejich registrace Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Mezi vnitřní předpisy vysoké školy patří především statut vysoké školy, volební a jednací řád akademického senátu, vnitřní mzdový předpis, jednací řád vědecké (či umělecké) rady, řád výběrového řízení akademických pracovníků, studijní a zkušební řád a disciplinární řád pro studenty.²⁰ Vnitřní předpisy vysoké školy jsou schvalovány akademickým senátem a na návrh rektora prochází schválením Senátu. Vnitřní předpisy fakult vysoké školy nesmí být v rozporu s vnitřními předpisy vysoké školy jako celku.

¹⁹ KOUDELKA, Zdeněk. Vysokoškolská samospráva [online]. c2008, poslední revize 13.8.2009 [cit. 2011-02-25]. Dostupné z: <<http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/sprava/koudelka.pdf>>.

²⁰ Tamtéž.

3 Profesní samospráva a její členění

Profesní samospráva společně se samosprávou vysokých škol tvoří samosprávu zájmovou. Profesní samospráva je reprezentována profesními komorami s povinným členstvím a (hospodářskými) komorami s nepovinným členstvím. V profesní samosprávě jsou sdružovány osoby podle jejich profesí nebo společných hospodářských zájmů.

Příloha č. 1 obsahuje loga jednotlivých komor profesní samosprávy a odkazy na jejich internetové stránky, na kterých lze najít podrobnější informace o činnosti komor.

3.1 Pojmové vymezení profesní komory

Původ slova *komora* pochází z latiny a ve středověku se jím označovaly klenuté místnosti na panovnických dvorech. V těchto místnostech bylo uschováno soukromé panovníkovo jmění a současně v nich bylo i spravováno. Poté se název přenesl na komorní/ky, kteří vykonávali správu majetku panovníka. V současnosti se název používá pro složky parlamentu (horní a dolní komora) a různé samosprávné organizace (profesní a hospodářské komory).²¹

V některých literaturách se povolání organizována v profesní samosprávě označují jako tzv. svobodná povolání. Svoboda těchto povolání se však projevuje v jejich samosprávném výkonu bez dozoru pouze výkonné moci státu; profesně organizovaná povolání jsou zákonem zřízené a mají své vnitřní předpisy (svou samosprávu), kterými se řídí. Přitom skutečná svobodná povolání jsou taková, která neupravuje ani živnostenský zákon, ani žádný jiný zákon, jako např. nezávislí umělci na volné noze aj.

Za komory profesní samosprávy nelze považovat ani svobodné sdružování osob, provozujících podnikatelskou činnost, většinou na základě společného zájmu, kterým může být profese, národnost aj. Nevykonávají žádné státem svěřené funkce a není jim právem svěřen výkon moci nad jejími členy. Činnost takovýchto forem sdružování občanů vede k ochraně hospodářských a sociálních zájmů příslušné „profese“, spadá pod článek 27 Listiny základních práv a svobod²², a řídí se ustanoveními sdružovacího

²¹ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 343.

²² Zde je stanoveno, že každý je oprávněn se svobodně sdružovat s jinými osobami na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů.

zákona²³. Tato sdružení občanů s dobrovolným členstvím příslušníků některých povolání jsou registrována jako soukromoprávní právnické osoby, ale používají zavádějící označení „komora“. Mezi ně patří např. Komora geodetů a kartografů (Zeměměřická komora) nebo Komora soudních znalců ČR. Tyto „komory“ se snaží o změnu svého právního základu na profesní komory zřízené zákonem, zatím neúspěšně.

Profesní komory jsou však orgány pro správu profesí, vybudovaných na více než 100 let známém principu stavovské samosprávy. Odlišují se od spolků a sdružení osob povinným členstvím a disciplinární pravomocí. V některých příslušných právních předpisech jsou definovány jako samosprávné (nepolitické) stavovské organizace a o jejich příslušnících se hovoří jako o stavu.

Již v období první Československé republiky byly zřizovány komory, které sdružovaly osoby za účelem podpory zájmů příslušné profese (stavu) a ochraně její cti.²⁴ Zřízené komory garantovaly kvalitu služeb a vykonávaly funkce, které tak nemusel vykonávat stát. Omezení státního vlivu bylo pro jednotlivé profese zárukou vlastní samosprávy, kdy mohly samostatně a odborně rozhodovat o vlastních záležitostech.

Podle K. Čermáka je zřízení komory pro určité povolání podmíněno několika *kritérii*, která musí být současně splněna:²⁵

- nezávislý výkon povolání (nejdůležitější kritérium),
- výkony převážně nehmotné povahy,
- vysoká úroveň nutného vzdělání pro výkon povolání,
- osobní právní odpovědnost příslušníků povolání,
- zvláštní stavovské povinnosti,
- důvěrný vztah mezi poskytovatelem a odběratelem výkonu.

²³ Zákon 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ ZÁŘECKÝ, P. O samosprávě. Správní právo: odborný časopis pro oblast státní správy a správního práva, 1997, roč. 30, č. 6, s. 321-338. ISSN 0139-6005. S. 328n.

²⁵ ČERMÁK, K. Ještě k takzvaným profesním komorám. Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin, 1994, roč. 2, č. 9, s. 46-47. ISSN 1210-4817. S. 47.

J. Schulz se zaměřuje na určité *znaky*, kterými by se měli vyznačovat profesní komory a jejich členové:²⁶

- Profesní činnost má být vykonávána samostatně jako nezávislé povolání.
- Příslušná profese je společensky významná.
- Počet vykonavatelů určité profese má být buď povahou věci omezený, nebo přímo určený.
- Kandidáti na členství v komoře skládají odbornou zkoušku.
- Profesní komoře je umožněno mít vlastní odbornou samosprávu, včetně disciplinární pravomoci a možnosti volit si své orgány.
- Nezávislost na orgánech státní správy.
- Kladení vysokých požadavků na etiku profesního výkonu.
- Samosprávné posuzování kvalifikace.
- Ochrana jednotlivce proti státnímu vlivu vůči vykonavatelům profese i klientům či pacientům.
- Neexistence veřejné hospodářské soutěže mezi členy.

3.2 Komory s povinným členstvím

Profesní komory jsou zákonem zřízené právnické osoby, které povinně sdružují osoby určitého povolání. Jedná se o veřejnoprávní korporace zřízené státem, ale ne o státní orgány. Zákon určuje jejich působnost, právní poměry jejich příslušníků, základní orgány a způsob jejich ustavení. Profesní komory nejsou podřízeny orgánům státu, přesto jsou částečně pod jejich dohledem. Tyto veřejnoprávní korporace se zapisují Českým statistickým úřadem do registru ekonomických subjektů.

²⁶ SCHULZ, J. Profesní komory – povinné či nepovinné členství. *Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin*, 1994, roč. 2, č. 2, s. 48-50. ISSN 1210-4817. S. 48.

V současnosti na území ČR působí následující profesní komory:²⁷

- Česká advokátní komora,
- Česká komora architektů,
- Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě,
- Česká lékárnická komora,
- Česká lékařská komora,
- Česká stomatologická komora,
- Exekutorská komora České republiky,
- Komora auditorů České republiky,
- Komora daňových poradců České republiky,
- Komora patentových zástupců České republiky,
- Komora veterinárních lékařů České republiky,
- Notářská komora České republiky.

V Notářské komoře ČR se ze zákona sdružuje 8 krajských (regionálních) notářských komor, které jsou určeny územními obvody krajských soudů (Plzeň, České Budějovice, Praha, hlavní město Praha, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Brno a Ostrava).

Česká advokátní komora má zákonem zřízenou pobočku v Brně, která má v působnosti jen obvod krajských soudů v Brně a Ostravě. Důvodem zřízení této pobočky je snaha zajistit lepší výkon působnosti komory na území Moravy a Slezska.

Profesní komory se vyznačují svou *osobní, územní a věcnou působností*.²⁸

²⁷ Výčet profesních komor v abecedním pořadí.

²⁸ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 348n.

3.2.1 Osobní působnost

Osobní působnost souvisí s povahou osob, které sdružuje profesní komora. Mohou to být pouze fyzické osoby, které jsou členy dané profesní komory. Legální výkon určité profese je podmíněn nutnou příslušností ke komoře. Tedy členství v profesní komoře je povinné (řádné). Zanikne-li osobě členství v příslušné profesní komoře, automaticky jí zaniká i možnost vykonávat dále danou profesi. Vedle řádného členství může být v některých komorách umožněno i členství mimořádné, ale tito „mimořádní“ členové mají pouze poradní pravomoc.

Osobní působnost je také spjata s pojetím profesní komory jako stavovské organizace.

3.2.2 Územní působnost

Územní působnost profesních komor je dána pro území ČR. Výjimkou je územní působnost krajských (regionálních) notářských komor, která je určena územními obvody krajských soudů. Tyto krajské notářské komory se pak ze zákona sdružují v Notářské komoře ČR. Další ojedinělostí se vyznačuje Česká advokátní komora, jejíž zákonem zřízená pobočka v Brně má územní působnost jen pro obvod krajských soudů v Brně a Ostravě.

Územní organizace profesních komor vzniká v závislosti na počtu jejich členů. *Velké komory* čítající desítky tisíc členů vytvářejí ze zákona územní orgány povinně nebo dobrovolně. Povinností je to u okresních sdružení České lékařské, České lékárnické a České stomatologické komory; na bázi dobrovolnosti vznikly územní sekce Komory daňových poradců ČR. *Střední komory* s několika tisíci členy mohou vytvářet územní celky dobrovolně, prostřednictvím svých stavovských předpisů. *Malé komory* v řádu stovek členů, např. Exekutorská komora ČR, žádnou územní organizaci nemají.

Jednotlivé profesní komory členských států Evropské unie se mohou sdružovat a tím vytvářet mezinárodní profesní sdružení, která jsou však pouze zájmovými sdruženími konzultativního a iniciativního charakteru.

3.2.3 Věcná působnost

Profesní komora má vůči svým příslušníkům profesního stavu mocenskou a kárnou pravomoc s oprávněním sankciovat. Mocenská pravomoc profesních komor, projevující se např. vybíráním poplatků, je regulována zákonem.

Státní správa je zákonem způsobilá zasahovat do působnosti profesní samosprávy. Státním orgánům jsou umožněny určité zásahy, ale musí být při nich vždy respektována správní autonomie komor.

Věcná působnost komor zahrnuje i vydávání předpisů profesních komor, tzv. stavovských předpisů.

3.3 Komory s nepovinným členstvím

Komory s nepovinným členstvím, nbl. hospodářské komory, jsou zákonem zřízené právnické osoby, které však nemají veřejnomocenská oprávnění vůči svým členům. Proto je umožněno i členství právnickým osobám. Tyto komory se zapisují do obchodního rejstříku i do registru ekonomických subjektů.²⁹

Hospodářské komory mají na našem území poměrně bohatou historii. První z nich, ve formě obchodních a živnostenských komor, byly zřizovány od r. 1850.

U hospodářských komor se uplatňuje od 1. května 1993 nepovinné členství z důvodu respektování zásad hospodářské soutěže. Příslušnost k těmto komorám není podmínkou výkonu určité profese.

Hospodářské komory jsou samostatné organizace, které zahrnují širší ucelený soubor podnikatelských aktivit – zemědělství, potravinářství a lesnictví (Agrární komora ČR) a ostatní podnikatelské oblasti (Hospodářská komora ČR).

Lze tvrdit, že komory s nepovinným členstvím jsou zájmové skupiny významné pro hospodářství státu. Proto jsou přímo zakotveny zákonem. Svou povahou se však spíše přibližují soukromoprávním sdružením osob podle sdružovacího zákona nebo nátlakovým skupinám působících v politické sféře.

²⁹ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 361.

Profesní samospráva má na našem území dva reprezentanty komor s nepovinným členstvím:

- Agrární komora České republiky,
- Hospodářská komora České republiky.

Obě zmíněné komory se ze zákona dělí na okresní komory, které se mohou slučovat v regionální (krajské) komory. Dále působí v rámci hospodářských komor tzv. profesní společenstva. U Agrární komory ČR jsou to zemědělská, potravinářská a lesnická společenstva, u Hospodářské komory ČR společenstva živnostenská. Agrární komora ČR je tvořena 60 okresními komorami a 24 profesními společenstvy, Hospodářská komora ČR má 14 krajských komor a více než 80 společenstev.³⁰ Komory dobrovolně zřizují sekce pro jednotlivé resortní oblasti (např. sekce pro dopravu, sekce pro právo a legislativu aj.). Při hospodářských komorách působí jediný stálý zákonem zřízený rozhodčí soud - Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR se sídlem v Praze.

Hospodářská komora ČR zastupuje zájmy svých členů na mezinárodní úrovni prostřednictvím členství v Asociaci evropských obchodních a průmyslových komor (Eurochambres), která sdružuje obdobné komory evropských států, Evropské asociaci řemesel, malých a středních podniků, a v Evropském hospodářském a sociálním výboru.

³⁰ Číslo platná v r. 2007. KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 360.

4 Nástin vzniku a vývoje profesní samosprávy

Profesní i hospodářské komory mají na našem území dlouhodobé historické kořeny. Zaujímalý a stále zaujímají specifické místo ve společnosti a v národním hospodářství.

Vznik zájmových sdružení obchodníků a živnostníků a stavovských organizací je spjat s rozvojem svobodného podnikání na našem území. Jednotlivé profesní i hospodářské komory (obchodní a živnostenské komory na počátku svého rozvoje) byly v průběhu let ovlivňovány změnami politické situace. Některé komory byly sloučeny s jinými, příp. úplně zrušeny; na druhou stranu jiné komory byly v průběhu let obnoveny nebo zcela nově zřízeny.³¹

4.1 Vývoj profesních komor

Profesní komory navazují na tradici středověkých cechů - sdružení řemeslníků.³² Vznik cechů souvisel se zakládáním a rozvojem feudálních měst v 13. - 15. století, kdy vývoj řemesel a prohlubování jejich specializace vedlo ke zformování sdružení jednotlivých příslušníků určitého řemesla. Prvním historicky doloženým cechem byl „řád pražských krejčů“ (r. 1318). Určitou řemeslnou výrobu bylo možno vykonávat jen v rámci příslušného cechu. Během 17. století docházelo k úpadku cechů, protože svým působením omezovaly svobodné podnikání. V r. 1731 byl vydán generální cechovní patent, na který navazovala Generální cechovní artikule vstupující v platnost roku 1739 a značně upravující pravomoci cechů ve prospěch státu. S vydáním živnostenského řádu v rakouských zemích r. 1859 cechy definitivně zanikly.³³ Následně začaly vznikat nucené svazy živnostníků a obchodníků, tzv. živnostenská společenstva, za účelem zastupování a podpory společných zájmů.

³¹ FIALA, J.; MATES, P. Komory podnikatelů a komory svobodných povolání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 197 s. ISBN 80-210-0983-7. S. 3.

³² SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9. S. 305n.

³³ Některé cechy opět působí, ovšem v podobě občanských sdružení. Příkladem je Cech malířů a lakýrníků a Jednota kominíků v Praze. Dosud se setkáváme i s cechy ve formě obchodně-živnostenských sdružení, např. Podnikatelský svaz pekařů, Česká obuvnická asociace aj.

Na přelomu 19. a 20. století se na našem území objevují skutečné stavovské komory a obdobné samosprávné korporace, jako např. lékárnická grémia, obchodní a živnostenské komory, advokátní komory, lékařské komory aj. Na rozdíl od cechů sdružujících řemeslníky, komory byly charakteristické společenstvími tzv. svobodných povolání.

Gremiálními řády byla v letech 1831-1841 zřízena lékárnická grémia, která povinně sdružovala všechny majitele i nájemce a správce lékáren.

Právní základ lékařských komor byl ustaven zákonem z r. 1892. Do lékařských komor však nebyli zahrnuti vojenští a úřední lékaři. Vznikem samostatného Československa se vyskytla nutnost úpravy zákona o lékařských komorách a to z toho důvodu, že na Slovensku a Podkarpatské Rusi nebyly do té doby zřízeny žádné lékařské komory. Nový zákon o lékařských komorách byl vydán až v r. 1929.

Inženýrské komory se zákonem z r. 1913 přeměnily z dobrovolných sdružení civilních techniků a báňských inženýrů v stavovské organizace příslušníků těchto povolání. V r. 1920 byla přijata nová úprava o inženýrských komorách, kterou došlo ke zřízení inženýrské komory pro Československou republiku.³⁴

Po roce 1948 byla profesní samospráva potlačena a výkon svobodných povolání byl v rukou státní správy.

Po roce 1989, především v letech 1990-1992, byly přijaty zákony, kterými došlo k obnovení činnosti svobodných povolání na našem území, a některá svobodná povolání byla zcela nově vytvořena. K prvním nově vzniklým komorám patřila Advokátní komora a Komora komerčních právníků.

Další snahy o potlačení zájmové samosprávy se vyskytly již v demokratické, samostatné České republice. Roku 1993 mělo dojít ke značnému omezení samosprávných funkcí komor a k opětovnému zavedení přímé státní kontroly nad samosprávou svobodných povolání, a to „obecným“ zákonem o komorách. Zatím poslední, a naštěstí také neúspěšný, pokus omezení vlivu některých komor

³⁴ FIALA, J.; MATES, P. Komory podnikatelů a komory svobodných povolání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 197 s. ISBN 80-210-0983-7. S. 3n.

se objevil na konci roku 2003. Omezení se měla týkat zrušení povinného členství v komorách s „lékařským zaměřením“.³⁵

Nejtypičtějším příkladem profesní komory na našem území jsou advokátní komory, jejichž vývoj si přiblížíme v samostatné podkapitole.

4.1.1 Vývoj samosprávy advokacie

Za první projev advokacie se považuje přijetí „advokátního řádu“ Českým sněmem roku 1615. Problematika advokacie byla pak zakotvena v Josefínském soudním řádu z r. 1781, ve kterém byla považována nikoliv za svobodné povolání, nýbrž za „úřad“.³⁶

Novodobá samospráva advokacie vznikla v r. 1849 přijetím provizorního advokátního řádu, kterým byly zřízeny první advokátní komory. Tento řád byl nahrazen v r. 1869 novým advokátním řádem,³⁷ podle něhož museli být všichni advokáti členy advokátní komory, kterými se mohli stát po splnění podmínek daných zákonem. Územní působnost zřízených advokátních komor byla totožná s působností vrchních zemských soudů. Pro oblast Moravy a Slezska byla zřízena Advokátní komora v Brně, kde současně sídlil Vrchní zemský soud, a pro Čechy Advokátní komora v Praze. Nabytím účinnosti nového advokátního řádu byla ustavena Advokátní komora v Opavě pro oblast Slezska. 3. sjezdem delegátů rakouských advokátních komor (r. 1900) byla založena Stálá delegace advokátních komor.

Počínaje rokem 1905 docházelo k razantním národnostním změnám ve vedení Advokátní komory v Praze, které stanovily, že prezident komory a prezident Disciplinární rady nesmí být stejné národnosti.³⁸ Roku 1910 se v orgánech pražské Advokátní komory zavedlo rovnoměrné zastoupení českých a německých advokátů. Tento paritní princip se udržel až do jeho zrušení jednacím řádem Ministerstva

³⁵ Česká lékařská komora, Česká stomatologická komora, Česká lékárnická komora a Komora veterinárních lékařů České republiky.

³⁶ SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9. S. 307n.

³⁷ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 343n.

³⁸ To znamená, že jeden z prezidentů byl Němec a druhý Čech, a navíc náměstkové byli opačné národnosti než prezidenti.

spravedlnosti v r. 1919. O rok později bylo dosaženo dalšího národního kompromisu v pražské Advokátní komoře, a to ustanovením, že post prezidenta komory, jednoho náměstka a 16 členů výboru přísluší Čechům, a Němcům připadne post jednoho náměstka a 11 členů výboru. Podobně byl sjednán národnostní kompromis v moravské Advokátní komoře, kde bylo stanoveno střídání německy a česky mluvících advokátů na postu prezidenta komory. Předsedou Advokátní komory v Opavě byl vzhledem k značné početní převaze Němců vždy německy mluvící advokát.

Jako projev společné reprezentace československých advokátních komor vznikla v r. 1924 Stálá delegace advokátních komor, která však neměla zákonný podklad a veřejnomocenský charakter.

Advokátní komora v Brně rozšířila po Mnichovské dohodě (1938) svůj obvod působnosti o Německem nezabrané území Advokátní komory v Opavě.

V období Protektorátu Čechy a Morava byla uzákoněna nová podmínka pro možnost vzniku členství v komoře, a to povolení zápisu do seznamu advokátů jen pokud tomu nebrání veřejný zájem (tato podmínka byla znovu potvrzena v r. 1946). Na základě nově zavedené podmínky povolení zápisu došlo k vyloučení Židů z advokacie pro politickou nespolehlivost k Německé říši.

Po osvobození v r. 1945 nedošlo k obnovení Advokátní komory v Opavě, tudíž na našem území působily jen dvě advokátní komory - v Praze a Brně. Obě však byly zrušeny v roce 1949 a místo nich byla ustavena krajská sdružení advokátů a na jejich činnost dohlížející Ústřední sdružení advokátů se sídlem v Praze. V této době byla stanovena politická podmínka výkonu profese advokáta, a to oddanost lidově demokratickému zřízení. Zákonem č. 322/1948 Sb., o advokacii, nastaly zásadní změny ve výkonu advokacie. V souvislosti se změnou politického systému byla advokacie podřízena státní moci, především komunistické straně. Nejen samospráva advokacie, nýbrž i celá profesní samospráva, tak byla prakticky likvidována.

K znovuobnovení samosprávy advokátních komor u nás došlo po pádu komunistického režimu. Zákonem č. 128/1990 Sb., o advokacii však byla obnovena pouze Advokátní komora v Praze; brněnské komoře to nebylo umožněno. Až v roce 2005 byla v Brně zřízena pobočka advokátní komory, která má v územní působnosti jen obvody krajských soudů v Brně a Ostravě.

4.2 Vývoj hospodářských komor

V období formování kapitalismu vznikaly regionální útvary výrobců a obchodníků. První hospodářská komora působila od r. 1650 v Marseille ve Francii. Významné podpory v zakládání obchodních komor na evropském kontinentu se dostalo od Napoleona I.

Na našem území byly obchodní a živnostenské komory zřizovány na základě zákona z r. 1850. Postupně pak začaly působit 2 komory na Moravě - v Brně a Olomouci, 1 komora v slezské Opavě a 5 komor v Čechách, a to v Praze, Plzni, Českých Budějovicích, Chebu a Liberci.³⁹ Tyto obchodní a živnostenské komory se podílely i mimo jiné na projednávání hospodářských zákonů. Vnitřní strukturu komor tvořily sekce - obchodní, živnostenská a hornická (pouze v Chebu), živnostenská společenstva utvářející se na počátku 20. století, obchodní grémia, okresní poradní sbory a okresní jednoty řemeslnictva.

Vznikem Československa došlo k omezení autonomie německých komor. V r. 1919 byly z přímé působnosti Obchodní a živnostenské komory v Liberci vyňaty okresy, v kterých většina obyvatel mluvila česky. Tyto okresy byly nově spravovány Obchodní a živnostenskou ústřednou v Hradci Králové. V r. 1922 byla zřízena v Praze Ústředna československých obchodních a živnostenských komor.

Ke změně v působnosti komor došlo v r. 1938 v souvislosti s okupací pohraničí Československa. Sídla liberecké, chebské a opavské komory byla obsazena Němci, proto došlo ke zřízení samostatné Obchodní a živnostenské komory v Hradci Králové. Neobsazená území v působnosti chebské komory přešla pod komoru v Plzni, a území opavské komory spadala nově pod komoru v Olomouci.

Na území Německem zabraných Sudet byla v období let 1939-1942 utvořena Průmyslová a hospodářská komora Sudet, jejíž součástí byly Průmyslové a obchodní komory v Liberci, Opavě a Chebu a také nově zřízené Řemeslnické komory v Liberci, Chebu a Šumperku. Ve stejných letech byl sdružovací princip na dobrovolné bázi změněn na povinný.

³⁹ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 358n.

V roce 1942 byly říšským nařízením všechny komory zrušeny a vytvořena byla jediná Župní hospodářská komora Sudety, která se skládala ze specializovaných oddělení, např. oddělení právní, sociálně-politické, pro průmysl, obchod, válečné hospodářství aj. Tato komora byla zrušena se zánikem německého vlivu v Sudetech.

Činnost obchodních a živnostenských komor byla plně obnovena po r. 1945 a o dva roky později byla nově vytvořena úřadovna liberecké komory v Ústí nad Labem. Systém plánovaného hospodářství a téměř absolutní vlastnictví státu vedlo ke zrušení obchodních a živnostenských komor k 31. 12. 1948. Veškerá působnost zrušených komor v zahraničním obchodě byla přenesena na Československou obchodní komoru se sídlem v Praze, která byla v podřízení Ministerstva zahraničního obchodu. V r. 1978 byla komora přejmenována na Československou obchodní a průmyslovou komoru.

Současná Hospodářská komora ČR byla založena v r. 1992 v Praze a o rok později vznikla Agrární komora ČR se sídlem v Olomouci. Od roku 1992 je v hospodářských komorách změněno povinné členství na nepovinné. Československá obchodní a průmyslová komora byla sloučena s Hospodářskou komorou v roce 1994.

5 Fungování jednotlivých profesních komor a jejich srovnání

Tato poslední kapitola bakalářské práce se zabývá činností jednotlivých profesních komor, jejich organizační strukturou, řeší otázku povinného/nepovinného členství v komorách a v poslední podkapitole se zaměřuje na povahu stavovských předpisů profesní samosprávy.

Pro správné fungování komor profesní samosprávy je nutné, aby všechny zmíněné oblasti byly dostatečně předpisově upraveny.

5.1 Činnost jednotlivých komor

Jednotlivé komory mají cíle své činnosti stanoveny různým způsobem, někdy až v souvislosti s vymezením působnosti jejich orgánů. V souladu se smyslem a účelem zřízení komor by se jejich činnost měla zabývat dohledem nad profesně, právně i eticky správným a kvalitním výkonem daného povolání, a dbát na ochranu a obhajobu profesních zájmů.⁴⁰

5.1.1 Působnost profesních komor

Profesní komory mají ve své zákonem stanovené působnosti některé shodné prvky náležící všem profesním komorám, mezi které patří:

- pečovat o odbornost a vysokou úroveň výkonu povolání příslušníků komory, v souladu s etikou povolání a způsoby stanovenými zákony a řády komory,
- zaručit odbornost svých příslušníků a potvrdit splnění předpokladů k výkonu povolání,
- prosazovat a hájit práva a profesní zájmy svých členů,
- chránit profesní čest svých členů,

⁴⁰ SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9. S. 317.

- vést seznam nebo evidenci svých členů a umožnit uveřejnění seznamu nebo evidence i pro dálkový přístup,
- vydávat vnitřní předpisy komory, zejména Statut komory, Jednací řád, Volební řád, Zkušební řád, Příspěvkový řád, Dozorčí řád, Kárný řád, Etický kodex aj.,
- řešit stížnosti na výkon povolání svých členů, který je neodborný nebo v rozporu s etikou povolání nebo zákony a řády komory,
- uplatňovat disciplinární pravomoc,
- požadovat po svých členech příslušné doklady spojené s výkonem povolání,
- vydávat potřebné doklady a osvědčení členům komory,
- organizovat zkoušky odborné způsobilosti,
- publikovat standardy a dokumentace výkonů,
- podporovat odborné vzdělávání svých členů i odborné veřejnosti a šířit odborné informace,
- mít vliv na způsob dalšího vzdělávání příslušníků komory,
- spolupracovat s orgány státní správy a samosprávy,
- spolupracovat s nejrůznějšími tuzemskými i obdobnými zahraničními institucemi (především v Evropské unii),
- posuzovat návrhy obecně závazných předpisů týkajících se odborných činností.

Jednotlivé profesní komory se kromě společných, obecných znaků své působnosti (výčet výše⁴¹) vyznačují odlišnostmi, které si uvedeme dále.

⁴¹ FIALA, J.; MATES, P. Komory podnikatelů a komory svobodných povolání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 197 s. ISBN 80-210-0983-7. S. 103n.

Působnost *České lékařské komory, České stomatologické komory a České lékárnické komory* je určena zákonem.⁴² Zákon stanovuje, že komory jsou v souvislosti se svou působností dále oprávněny:

- podílet se na tvorbě sazebníků lékařských výkonů, tvorbě cen léků, léčivých přípravků a sazebníků ostatních služeb poskytovaných lékárnami,
- stanovit předpoklady pro výkon soukromé praxe svých příslušníků a pro výkon funkce odborných zástupců, vedoucích lékařů a primářů v nestátních zdravotnických zařízeních,
- vydávat osvědčení o splnění předpokladů pro výkon soukromé praxe a pro výkon funkcí výše zmíněných,
- účastnit se řízení při výběru adeptů na vedoucí místa ve zdravotnictví,
- účastnit se výkonu specializačních zkoušek,
- vyjadřovat se závaznými stanovisky k odborným problémům poskytování zdravotnické péče a k zdravotnickým výzkumům.

Do působnosti *České komory architektů a České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě* je zákonem⁴³ stanoveno následující:

- pečovat o stavební kulturu a o kulturu utváření prostředí,
- spolupodílet se na ochraně veřejných zájmů v oblasti výstavby, architektury a územního plánování,
- udělovat, pozastavovat a příp. odnímat autorizaci pro výkon povolání,
- hájit stavovské zájmy autorizovaných osob a podporovat jejich sociální zájmy,

⁴² Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře.

⁴³ Zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě.

- spolupracovat s vypisovateli soutěží a výběrových řízení, posuzovat soutěžní podmínky a bránit konání neregulérních soutěží a výběrových řízení,
- podílet se na vzniku ceníků a honorářových řádů a vydávat je,
- spolupůsobit při pojišťování autorizovaných osob sdružovaných komorami.

Působnost *Komory veterinárních lékařů ČR* zahrnuje i zákonem⁴⁴ daná oprávnění:

- dbát na to, aby občan členského státu Evropské unie, který je způsobilý k výkonu veterinární léčebné a preventivní činnosti, si osvojil či prohloubil znalost českého jazyka v rozsahu nezbytném pro řádný výkon veterinární činnosti,
- posuzovat a navrhopat opatření v oblasti výchovy a vzdělávání na školách veterinárního zaměření,
- účastnit se jednání při tvorbě sazebníků veterinárních výkonů,
- účastnit se svými zástupci v komisích při výběrových řízeních pro obsazování vedoucích míst ve státní veterinární správě.

Komora auditorů ČR plní dále tyto funkce:

- vede seznam auditorských společností,
- vedle členů komory eviduje i asistenty,
- navrhuje členy zkušební komise Radě pro veřejný dohled nad auditem,
- vydává národní auditorské směrnice v souladu s obecně závaznými právními předpisy a mezinárodními auditorskými standardy,
- vedle odborných zkoušek provádí i speciální zkoušky a vydává zvláštní osvědčení o způsobilosti k výkonu auditorské činnosti ve vybraných odvětvích,

⁴⁴ Zákon č. 381/1991 Sb., o Komoře veterinárních lékařů České republiky.

- posuzuje žádosti o osvobození od části auditorské zkoušky a žádosti o uznání kvalifikace,
- pořádá odborné semináře a klubové večery.

Komora daňových poradců ČR má dále svým zákonem⁴⁵ stanoveno:

- povinnost navrhnout do 30 dnů na vyžádání správce daně daňového poradce, který bude správcem daně ustanoven za zástupce pro správu daní,
- vydávat zkušební řád po dohodě s ministerstvem.

Odlišnost v zákonem⁴⁶ dané působnosti *Komory patentových zástupců ČR* se vyznačuje:

- seznamem, do kterého se nezapisují pouze jednotliví patentoví zástupci, ale i jejich asistenti, sdružení a společnosti patentových zástupců a také usazené zahraniční organizační formy vykonávající činnost obdobnou patentových zástupců.

Notářská komora ČR má ve své působnosti dané oprávnění:⁴⁷

- vést, provozovat a spravovat Centrální evidenci závětí - neveřejný seznam v elektronické podobě.

5.1.2 Působnost hospodářských komor

Hlavním posláním hospodářských komor je formovat příležitosti pro podnikatele a přispívat svými opatřeními k rozvoji podnikání v ČR a tím i k celkové ekonomické stabilitě státu.

⁴⁵ Zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky.

⁴⁶ Zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví.

⁴⁷ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

Podle zákona⁴⁸ je Agrární komora ČR zřízena k podpoře aktivit podnikatelů v oblastech zemědělství, potravinářství a lesnictví, a Hospodářská komora ČR mimo tyto oblasti. Komory mají dále sloužit k prosazování a ochraně zájmů a potřeb svých členů.

Mezi nejdůležitější funkce a činnosti společné pro Hospodářskou a Agrární komoru ČR patří:

- vykonávat vlastní hospodářskou činnost na podporu řádného plnění svých úkolů a v souladu se svým posláním,
- dbát na odborný výkon podnikatelských aktivit svých členů,
- vést evidenci svých členů,
- poskytovat svým členům i podnikatelské veřejnosti poradenské a konzultační služby v otázkách spojených s podnikatelskými aktivitami, a to prostřednictvím svých kontaktních míst v regionech,
- informovat o hospodářských podmínkách, ekonomickém vývoji a právních předpisech týkajících se podnikatelských činností,
- organizovat v rámci své působnosti vzdělávací činnost, profesní vzdělání včetně rekvalifikací a odbornou přípravu k výkonu povolání, a tím se podílet na řešení problémů zaměstnanosti,
- zřizovat a spravovat v rámci své působnosti instituce a zařízení na podporu rozvoje podnikání, vzdělanosti a informovanosti,
- zabezpečit propagaci a šíření informací o podnikatelské činnosti svých příslušníků (samozřejmě na základě jejich předchozího souhlasu),
- spolupracovat s orgány státní správy a místních samospráv,
- na základě dohod spolupracovat s podnikatelskými a zaměstnavatelskými svazy a podobnými sdruženími,

⁴⁸ Zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

- navazovat a rozvíjet hospodářské vztahy s komorami a obdobnými hospodářskými institucemi v zahraničí (především v Evropské unii) a uzavírat s nimi dohody,
- šířit nově nabyté znalosti o ekonomických podmínkách a obchodních vztazích se zahraničím a vydávat a rozšiřovat o tyto znalosti v informativních a odborných publikacích,
- vystavovat osvědčení o skutečnostech vyplývajících z právních vztahů v mezinárodním obchodě,
- zřizovat stálé smírčí komise k předcházení obchodních sporů mezi svými členy.

5.2 Organizační uspořádání komor

Jednotlivé předpisy komor obsahují ustanovení o jejich orgánech, z kterých vyplývá, že zákonem jsou určeny základní orgány komor a komory mají možnost si podle potřeby vytvářet i další orgány. Zákonem stanovené orgány mají většinou stejnou strukturu:⁴⁹

- Každá komora má svůj nejvyšší orgán, který je pověřen rozhodováním o nejdůležitějších záležitostech. Většinou se jedná o sněm, shromáždění členů nebo delegátů komory nebo valnou hromadu.
- Nezbytnými orgány komor jsou jejich výkonné orgány, kterými je především představenstvo (prezidium). Některé komory mají svými předpisy stanoveny další orgány stojící v čele komory, jako např. prezidenta, příp. viceprezidenta, předsedu, příp. místopředsedu apod.
- Všechny komory mají své kontrolní orgány, kterými jsou dozorčí rada nebo komise. Výkon funkce v kontrolních orgánech komor je často neslučitelný s výkonem jiné funkce v komoře.

⁴⁹ FIALA, J.; MATES, P. Komory podnikatelů a komory svobodných povolání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 197 s. ISBN 80-210-0983-7. S. 10n.

- Důležitými orgány komor jsou i orgány s disciplinární pravomocí. Jedná se o disciplinární nebo kárnou komisi. V některých komorách jsou tyto orgány označovány jako čestná rada nebo stavovský soud.
- U komor, které mají ve svých předpokladech pro vznik členství odbornou zkoušku, působí také zkušební komise, a autorizační rada u komor autorizovaných profesí.

Na rozdíl od jiných komor, při hospodářských komorách působí Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Rozhodčí soud je nezávislý orgán, který rozhoduje v rozhodčím řízení veškeré spory majetkové povahy.

5.3 Členství v komorách

U komor profesní samosprávy se setkáváme s *povinným*, nbl. řádným, obligatorním či nuceným, a *nepovinným členstvím* (někdy označováno za dobrovolné). Pro zajištění reálného a efektivního dohledu nad výkonem profesní činnosti bývá členství ve většině komor povinné. Neuzákonění povinnosti být členem profesní komory by patrně znamenalo rozkouskování a dualitu dozoru nad výkonem příslušného povolání.

Česká komora architektů umožňuje vedle povinného členství i členství *mimořádné*. Mimořádnými členy komory jsou osoby, které nesplňují podmínky pro řádné členství, ale chtějí se stát členy na základě zájmu. V komoře však mají pouze poradní pravomoc.

5.3.1 Povinné členství

K tomu, aby člověk mohl vykonávat profesní činnost advokáta, lékaře, notáře, auditora, exekutora, stomatologa, lékárníka, patentového zástupce, veterinárního lékaře, daňového poradce, autorizovaného architekta, autorizovaného inženýra a technika činného ve výstavbě musí být členem příslušné profesní komory.

Konkrétní podmínky pro získání členství v komorách jsou stanoveny v zákonech jednotlivých komor. Nezbytnou podmínkou k výkonu dané profese je zápis osoby (člena

komory) do seznamu nebo rejstříku členů, které vedou jednotlivé komory. Pro vznik členství a tím také možnosti výkonu příslušného povolání je vždy vyžadováno:⁵⁰

- plné způsobilosti k právním úkonům,
- čistého trestního rejstříku,
- dosažení určitého, většinou vysokoškolského vzdělání,
- absolvování předepsané praxe,
- úspěšného složení odborné (profesní, kvalifikační) zkoušky,
- složení slibu (formalita po splnění všech předešlých bodů).

Odborná zkouška, jakožto klasifikační kritérium pro vznik členství v komoře, je bezpochyby určena k zjištění odborné úrovně uchazeče o členství. Je i projevem samosprávné péče komory o úroveň činnosti vykonávané jejími příslušníky. Povinností úspěšně absolvovat odbornou zkoušku je vytvořena záruka kvalitního výkonu příslušné profese. Podoba odborné zkoušky, včetně průběhu, obsahu i dalších náležitostí, je většinou v samosprávné kompetenci jednotlivých komor. Zákonně jsou regulovány pouze základní opatření týkající se zkoušky, např. povinnost komory zajistit konání zkoušky, složit zkušební komisi apod. Komory s „lékařským zaměřením“⁵¹ odbornou zkoušku nevyžadují, avšak v předpokladech pro přijetí nového člena jsou striktně zakotveny takové požadavky, které jsou svou povahou schopny zabezpečit patřičnou odbornou způsobilost (většinou se jedná o úplně vysokoškolské vzdělání v oboru). Některé komory, které požadují odbornou zkoušku, připouštějí i tu možnost, že lze uznat jinou, již vykonanou obdobnou zkoušku, avšak stejně náročnou a patřičně odbornou. Pro komory architektů, autorizovaných inženýrů a techniků je úspěšné složení odborné zkoušky pouze předstupněm k získání příslušného oprávnění k výkonu činnosti.

⁵⁰ FIALA, J.; MATES, P. Komory podnikatelů a komory svobodných povolání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 197 s. ISBN 80-210-0983-7. S. 8.

⁵¹ Česká lékařská komora, Česká stomatologická komora, Česká lékárnická komora a Komora veterinárních lékařů České republiky.

Jednotlivé zákony obsahují i možnosti, za nichž může být žadatel o členství odmítnut, členství mu může být pozastaveno obligatorně nebo fakultativně a případně i kdy dochází k výmazu ze seznamu či rejstříku členů komor.

J. Schulz je jeden ze zastánců povinného členství v profesních komorách.⁵² Poukazuje na historické souvislosti na našem území, kdy existence povinného členství v profesních komorách byla samozřejmostí.

K. Čermák tvrdí, že otázka okolo povinného či nepovinného členství v komorách ztrácí úplně smysl, pokud uvažujeme systém stavovské samosprávy. Je to z toho důvodu, že stejnému a jednotnému systému správy totiž musí být podřízeni všichni příslušníci povolání.⁵³ Povinné členství je tedy podle něj projev podřízení všech příslušníků určitého povolání pravomocím orgánu stavovské samosprávy. S povinným členstvím je spojena otázka povinnosti příslušníků stavu platit příspěvky na činnost orgánů stavu, tzv. členské příspěvky. Samozřejmě, že často diskutované členské příspěvky je možné zrušit ustanoveními, ale tím by činnost orgánů stavu byla dotována k tíži rozpočtu státu. Dosavadní systém členských příspěvků je však pro státní rozpočet únosnější.

5.3.2 Nepovinné členství

Nepovinné členství se uplatňuje u Agrární komory ČR a Hospodářské komory ČR. U těchto dvou hospodářských komor se připouští i členství právnických osob, protože komory nemají veřejnomocenská oprávnění vůči podmínkám podnikání svých členů. Příslušnost k daným komorám tedy není podmínkou výkonu určitého podnikání.

Zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, nejdříve stanovil povinné členství v těchto komorách, a to z důvodu ochrany spotřebitele před nepoctivými podnikateli. Po nepřítis dlouhé době, od 1. května 1993, bylo členství změněno na nepovinné. Za hlavní důvod zrušení povinného členství byl uveden jeho rozpor se zásadami hospodářské soutěže, především s principem svobodného podnikání. Úpravě členství na nepovinné předcházela usilovná debata

⁵² SCHULZ, J. Profesní komory – povinné či nepovinné členství. *Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin*, 1994, roč. 2, č. 2, s. 48-50. ISSN 1210-4817. S. 48.

⁵³ ČERMÁK, K. Ještě k takzvaným profesním komorám. *Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin*, 1994, roč. 2, č. 9, s. 46-47. ISSN 1210-4817. S. 46.

a hledaly se nejvhodnější principy. Ohled se musel brát také na obecnou povahu obou komor, a tudíž byla nutnost vymezení členství i vůči ostatním komorám.⁵⁴ Členem Hospodářské komory ČR se tak může stát každý podnikatel, který však není členem Agrární komory ČR a komor profesně organizovaných podle jiných zákonů (profesní komory s povinným členstvím).

Z. Koudelka zastává názoru, že zrušení povinného členství má vliv zvláště na disciplinární pravomoc komory.⁵⁵ Následně však uvádí, že i u dobrovolného členství lze zachovat disciplinární pravomoc vůči všem příslušníkům komory. Její legitimita však bude platná jen v tom případě, pokud při dobrovolném členství zůstane v komoře většina příslušníků profese. V Agrární a Hospodářské komoře ČR čítá dobrovolná organizovanost podnikatelů asi kolem 1% jejich celkového počtu.⁵⁶

5.4 Stavovské předpisy

Stavovské předpisy jsou v zákonech zájmových samosprávných korporací označovány různě. Setkáváme se s pojmenováním „profesní“ nebo „vnitřní předpisy“, a dále i s obecným názvem „komorové předpisy“. Tento, řekněme pracovní, název zahrnuje všechny normativní akty, které vydávají orgány jednotlivých komor.⁵⁷ Prostřednictvím stavovských předpisů si komory podrobněji upravují vnitřní záležitosti, týkající se především činnosti komor a jejich orgánů (např. jednací řád, organizační řád, kárný řád aj.). Právní účinky stavovských předpisů se vztahují pouze na osoby podrobené osobní působnosti komory, tedy na členy konkrétní komory, avšak účinek některých pravidel, např. pro přijetí do komory a vzniku členství, přesahuje okruh zavázaných osob o uchazeče o členství v komoře (účinek předpisů má tedy i částečně externí povahu). Stavovským předpisům jsou také podrobeni advokátní koncipienti, kteří nejsou členy

⁵⁴ FIALA, J.; MATES, P. Komory podnikatelů a komory svobodných povolání. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 197 s. ISBN 80-210-0983-7. S. 13n.

⁵⁵ KOUDELKA, Zdeněk. Komory a členství [online]. 12.2.2007 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.zdenekkoudelka.cz/www/article_detail.php?id=92>.

⁵⁶ KOUDELKA, Z. Samospráva. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5. S. 360.

⁵⁷ SLÁDEČEK, V. Ještě k povaze předpisů zájmové samosprávy. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví, 2008, roč. 16, č. 4, s. 130-138. ISSN 1210-6410. S. 133.

České advokátní komory, ale jsou v zaměstnaneckém vztahu k advokátům. Porušení stavovských předpisů lze kárně trestat.

Stavovské předpisy jsou někdy⁵⁸ považovány za formální prameny práva, tedy právní předpisy, i když právní nauka, Ústava a ani judikatura Ústavního soudu jejich zmíněné pojetí neakceptuje. Podle právní teorie se jedná o akty vydávané samosprávnými veřejnoprávními korporacemi, tedy o předpisy podobné statutárním předpisům. Definici statutárních předpisů uvádí D. Hendrych takto: „*statutární předpisy jsou především výrazem oprávnění samosprávných korporací vydávat vlastní pravidla formou abstraktních aktů a tím regulovat ty záležitosti, které patří do okruhu jim vymezené samostatné působnosti v oblasti veřejného práva*“.⁵⁹ Zmíněným oprávněním se myslí tzv. právo autonomní normotvorby.

Z. Koudelka považuje předpisy profesních komor za předpisy charakteru právních předpisů.⁶⁰ Ve stavovských předpisech totiž nalézá základní prvek právního předpisu – obecnou závaznost, která je zde spojena osobně s profesní činností.

Stavovské předpisy jsou výslovně upraveny jen v Zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii a zmínku obsahuje Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád a novelizovaný Zákon č. 381/1991 Sb., o Komoře veterinárních lékařů České republiky. Nejdůkladnější legislativní úpravu lze nalézt u stavovských předpisů České advokátní komory.

Stavovské předpisy rozlišujeme do *tří skupin*.⁶¹

1. Stavovské předpisy neukládající povinnost. Tato skupina stavovských předpisů řeší čistě organizační záležitosti komory a přiznává práva (např. podmínky půjček a sociálních dávek z rozpočtu komory pro její členy).

⁵⁸ Např. podle D. Dvořáčka stavovské předpisy naplňují všechny obecné znaky právních předpisů. Více v jeho článku: DVOŘÁČEK, D. Právní povaha předpisů zájmové samosprávy. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví, 2006, roč. 14, č. 24, s. 882-887. ISSN 1210-6410.

⁵⁹ HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 837 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2. S. 187.

⁶⁰ KOUDELKA, Z. *Právní předpisy samosprávy*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2008. 346 s. ISBN 978-80-7201-690-7. S. 290n.

⁶¹ KOUDELKA, Z. *Právní předpisy samosprávy*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2008. 346 s. ISBN 978-80-7201-690-7. S. 293n.

2. Stavovské předpisy ukládající povinnost pouze členům komory (např. určují členům komory výši a termíny splatnosti členských příspěvků). Tato skupina stavovských předpisů musí mít zákonnou oporu, např. Etický kodex. Stavovské předpisy mohou upravovat i oblast s výkonem příslušné profese nesouvisející, ale mající vliv na ochranu důvěry daného profesního stavu.
3. Stavovské předpisy ukládající povinnost nečlenům komory (např. určují uchazečům o členství v komoře výši poplatku za povinnou profesní zkoušku). Jedná se v podstatě o prováděcí předpisy. U těchto stavovských předpisů se nejprísněji posuzuje jejich ústavnost, protože ukládají povinnost nečlenům komory, kteří nemají právo se podílet na výkonu samosprávy komor. Tudíž stavovské předpisy třetí skupiny mohou být vydány jen na základě zákonného zmocnění, a mohou obsahovat jen ty povinnosti, které jsou přímo zákonem dané.

Všechny tři skupiny stavovských předpisů musí respektovat zákonnou působnost komory a povinnosti smí ukládat jen na základě zákona. Předpisy profesních komor podléhají státnímu doзору, prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti a soudů. Komora má povinnost předložit každý stavovský předpis do 30 dnů po přijetí Ministerstvu spravedlnosti k posouzení jeho legality. Uzná-li ministr spravedlnosti předpis za protizákonný, může podat žalobu na jeho zrušení k soudu, který provede přezkum předpisu. Zůstává nevyřešena otázka, který soud je příslušný k řízení a v jakém druhu procesu. Vzhledem k povaze sporu mezi státem a profesní komorou by měly být příslušné krajské soudy ve správním soudnictví, v jehož obvodě má komora sídlo. Tuto příslušnost však krajským soudům výslovně nestanovuje ani zvláštní zákon, ani soudní řád správní.

V. Vlk, člen České advokátní komory, přirovnává stavovské předpisy komor k pravidlům společenského chování. Autor také upozorňuje na absenci určité diskuze uvnitř komor o obsahu připravovaných návrhů stavovských předpisů. Podle něj, pokud není diskuze možná, by měl být návrh každého stavovského předpisu vždy opatřen důvodovou zprávou, ze které by bylo zřejmé, proč se navrhuje schválení toho určitého stavovského předpisu.⁶²

⁶² VLK, V. Stavovská legislativa. Bulletin advokacie, 2007, roč. 2007, č. 2, s. 60. ISSN 1210-6348. S. 60.

Agrární a Hospodářská komora ČR mohou také vydávat *své předpisy* závazné pro členy, ale opět se nejedná o předpisy právního charakteru, nýbrž jen o vnitřní předpisy komor (např. statut komory, volební a jednací řád aj.). Předpisy hospodářských komor jsou přijímány sněmem komory a předkládány do 15 dnů od schválení vládě, která je může do 30 dnů odmítnout z důvodu rozporu s právním řádem. Poté má komora 45 dnů na nápravu, po jejichž uplynutí vláda předloží předpisy ke zrušení Poslanecké sněmovně Parlamentu.

Lze shledat pravdou, že právní úprava stavovských předpisů je značně fragmentární a nejasná a vykazuje značné deficity, především v úpravě oblasti publikace a závaznosti stavovských předpisů, nemluvě o oblasti soudního přezkumu jejich legality.⁶³

Příloha č. 2 obsahuje vzorový stavovský předpis Exekutorské komory České republiky a České lékařské komory.

⁶³ SLÁDEČEK, V. Ještě k povaze předpisů zájmové samosprávy. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví, 2008, roč. 16, č. 4, s. 130-138. ISSN 1210-6410. S. 137.

6 Závěr

V mé bakalářské práci jsem usilovala o obsáhnutí problematiky profesní samosprávy v rámci aktuální právní úpravy. Snahou bylo, dle stanoveného cíle práce, podat čtenáři ucelený náhled do oblasti profesní samosprávy, kterou reprezentují komory s povinným a nepovinným členstvím. Dle mého názoru jsem problematiku zpracovala přehledně a dostatečně obsáhle.

Pečlivým výběrem odborné literatury a zpracováním poznatků z ní získaných vznikla tato bakalářská práce, jejíž přínosem by mohla být její povaha uceleného dokumentu vypovídajícím o profesní samosprávě.

Mám-li učinit závěry týkající se postavení zájmové samosprávy na našem území a ve společnosti, musím konstatovat, že má nezastupitelné místo. Její existence zajišťuje decentralizaci veřejné moci, díky které nemůže dojít ke zneužití absolutní moci. Dále je zárukou demokracie České republiky a tím i větší svobody jejich obyvatel. V případě výskytu potenciálních snah o omezení zájmové samosprávy by jim mělo být okamžitě zabráněno.

Zastávám toho názoru, že zájmová samospráva je stále na cestě svým rozvojem a do budoucna lze očekávat její další rozmach. Pro úspěšný rozmach zájmové samosprávy je však podstatné její zakotvení do Ústavy ČR, kterým by byla garantována její existence a místo v našem právním systému. Územní samospráva je ústavně zakotvena, proto by měla být zakotvena i samospráva zájmová, která je neméně důležitou složkou samosprávy.

Dále je nutné vyřešit doted' velmi fragmentární a nejasnou úpravu stavovských předpisů, tedy předpisů, kterými se řídí veškerá samospráva profesních komor. Nynější úprava předpisů komor se vyznačuje značnými deficity, především v oblasti jejich publikace, závaznosti a v neposlední řadě i v oblasti soudního přezkumu jejich legality. Stavovské předpisy by měly být akceptovány za právní předpisy, tedy formální prameny práva, upravující samosprávu zájmovou, resp. profesní. Tímto uzákoněním stavovských předpisů za právní předpisy by došlo ke sjednocení jejich úprav a tím by byly odstraněny všechny deficity, kterými se vyznačuje současná úprava stavovských předpisů.

V otázce povinného či nepovinného členství se domnívám, že členství by mělo být ve všech, tedy i v hospodářských komorách povinné a to z důvodu zachování odbornosti profese. Řádné členství v komorách by tak bylo výrazem oprávnění k odbornému výkonu profese. Komory by se svými příslušníky, vázanými povinným členstvím vyjadřovaly vnitřní jednotu komor.

Zájmová samospráva, a především samospráva profesní, by měla být, vzhledem ke svému významu, mnohem více předmětem zájmu právních a správních teoretiků. Tak důležitý institut, jakým zájmová samospráva bezesporu je, potřebuje odpovídající zákonnou a ústavní úpravu. Větší pozornosti by se této problematice mělo věnovat i v odborné literatuře, která se soustřeďuje zejména na samosprávu územní. Odborná literatura zpracovává profesní samosprávu velmi nedostatečně a neuceleně. Její jednotlivé otázky jsou řešeny v krátkých člancích v odborných časopisech většinou formou diskuze, nikoliv teoreticky. Zřetelným nedostatkem je také nevelký počet autorů-teoretiků zabývajících se profesní samosprávou obecně.

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie

- [1] FIALA, J.; MATES, P. *Komory podnikatelů a komory svobodných povolání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 197 s. ISBN 80-210-0983-7.
- [2] HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 837 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.
- [3] HENDRYCH, D. *Správní věda: teorie veřejné správy*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 231 s. ISBN 978-80-7357-458-1.
- [4] KOUDELKA, Z. *Právní předpisy samosprávy*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2008. 346 s. ISBN 978-80-7201-690-7.
- [5] KOUDELKA, Z. *Samospráva*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 399 s. ISBN 978-80-7201-665-5.
- [6] PRŮCHA, P. *Správní právo: obecná část*. 7. dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Masarykova univerzita; Brno: Doplněk, 2007. 418 s. Edice učebnic Právnícké fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-4276-6 (Masarykova univerzita); ISBN 978-80-7239-207-0 (Doplněk).
- [7] SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. 464 s. ISBN 987-80-7357-382-9.

Články v časopisech nebo sbornících

- [8] BERTELMANN, K. Samospráva a sebespráva. *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva*, 2000, roč. 139, č. 6, s. 585-640. ISSN 0231-6625.
- [9] ČERMÁK, K. Ještě k takzvaným profesním komorám. *Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin*, 1994, roč. 2, č. 9, s. 46-47. ISSN 1210-4817.
- [10] DVOŘÁČEK, D. Právní povaha předpisů zájmové samosprávy. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*, 2006, roč. 14, č. 24, s. 882-887. ISSN 1210-6410.
- [11] KOUDELKA, Z. Budoucnost profesní samosprávy. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1997, roč. 5, č. 2, s. 195-203. ISSN 1210-9126.

- [12] SCHULZ, J. Profesní komory – povinné či nepovinné členství. *Právní rádce: měsíčník Hospodářských novin*, 1994, roč. 2, č. 2, s. 48-50. ISSN 1210-4817.
- [13] SLÁDEČEK, V. Ještě k povaze předpisů zájmové samosprávy. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*, 2008, roč. 16, č. 4, s. 130-138. ISSN 1210-6410.
- [14] VLK, V. Stavovská legislativa. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 2007, č. 2, s. 60. ISSN 1210-6348.
- [15] ZÁŘECKÝ, P. O samosprávě. *Správní právo: odborný časopis pro oblast státní správy a správního práva*, 1997, roč. 30, č. 6, s. 321-338. ISSN 0139-6005.

Právní předpisy

- [16] Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [17] Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.
- [18] Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- [19] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- [20] Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění pozdějších předpisů.
- [21] Zákon č. 254/2000 Sb., o auditorech, ve znění pozdějších předpisů.
- [22] Zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [23] Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.
- [24] Zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů.
- [25] Zákon č. 381/1991 Sb., o Komoře veterinárních lékařů České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [26] Zákon č. 417/2004 Sb., o patentových zástupcích a o změně zákona o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů.

- [27] Zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [28] Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů.
- [29] Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.
- [30] Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech), ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje

- [31] ČESKÁ LÉKAŘSKÁ KOMORA. *Stavovské předpisy* [online]. c1997 [cit. 2011-03-26]. Dostupné z: <[http://www.lkcr.cz/dokumenty.php?dokId=131&do\[list\]=1&filterCategory.id=9](http://www.lkcr.cz/dokumenty.php?dokId=131&do[list]=1&filterCategory.id=9)>.
- [32] EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Stavovské předpisy* [online]. 9.9.2010 [cit. 2011-03-26]. Dostupné z: <<http://www.ekcr.cz/1/predpisy/345-stavovske-predpisy?w=>>>.
- [33] KOUDELKA, Zdeněk. *Komory a členství* [online]. 12.2.2007 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z: <http://www.zdenekkoudelka.cz/www/article_detail.php?id=92>.
- [34] KOUDELKA, Zdeněk. *Vysokoškolská samospráva* [online]. c2008, poslední revize 13.8.2009 [cit. 2011-02-25]. Dostupné z: <<http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/sprava/koudelka.pdf>>.
- [35] www.soud.cz – internetové stránky Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Seznam použitých zkratek

aj. – a jiné

apod. – a podobně

čl. – článek

ČR – Česká republika

např. – například

nbl. – neboli

příp. – případně

r. – rok

resp. – respektive

s. 323n. – (např.) strana 323 a následující

tzv. – tak zvaný

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 9.5.2011

.....
Hana Hettenbergerová

Adresa trvalého pobytu studenta:

Zimmerova 47/2893

Ostrava-Zábřeh

700 30

Seznam příloh

Příloha č. 1: Loga jednotlivých komor profesní samosprávy a odkazy na jejich internetové stránky

Příloha č. 2: Stavovské předpisy vybraných profesních komor:

Příloha č. 2a: Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky

Příloha č. 2b: Stavovský předpis České lékařské komory